

**ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН МОНИТОРИНГОВ ДОКЛАД НА
ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ НА СЪД, ПОЛИЦИЯ,
ПРОКУРАТУРА, СОЦИАЛНИ СЛУЖБИ, СОЦИАЛНИ
УСЛУГИ В ЧЕТИРИ ОБЛАСТИ НА СТРАНАТА – СИЛИСТРА,
СЛИВЕН, СМОЛЯН И СОФИЯ ГРАД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА
ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ ПЕРИОДА
01.01.2020 Г- 30.10.2022 Г.**

АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД

АСФ 41/ "Активни срещу насилието над жени"

**ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН МОНИТОРИНГОВ ДОКЛАД НА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ
НА СЪД, ПОЛИЦИЯ, ПРОКУРАТУРА, СОЦИАЛНИ СЛУЖБИ, СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В
ЧЕТИРИ ОБЛАСТИ НА СТРАНАТА – СИЛИСТРА, СЛИВЕН, СМОЛЯН И СОФИЯ ГРАД ЗА
ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ ПЕРИОДА 01.01.2020 Г-
30.10.2022 Г.**

Докладът е разработен по проект ACF 41/ „Активни срещу насилието над жени“, изпълняващ се с финансова подкрепа предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП в партньорство с фондация „Общество и сигурност“. Проектът има за цел да просвети и активизира гражданското общество срещу насилието над жени в четири области включени в проекта - София- град, Силистра, Смолян и Сливен.

Настоящият доклад за наблюдение на политиките свързани с домашното насилие е създаден чрез събиране на данни от изградената в рамките на проекта мониторингова система, чрез събраната информация в рамките на 12 работни срещи в четири административни области и чрез споделена информация от полицейските служители по време на общо 8 обучения.

Данните са събирани за периода 1 януари 2020 г – 30 октомври 2022 г. Набирани са от институциите, местни власти, социални услуги и неправителствени организации в четирите административни области включени в проекта „Активни срещу насилието над жени в България“, а именно София град, Силистра, Сливен и Смолян.

Система за наблюдение на политиките при домашно насилие в рамките на проекта бе изградена на основата на такава система създадена от екипа на Женско сдружение „Екатерина Каравелова“ гр. Силистра. Наблюденията на екипа на Женско сдружение „Екатерина Каравелова“ гр. Силистра са осъществявани в рамките на две последователни години между януари 2016 г и декември 2017 г.

Мониторинговата система по настоящият проект бе обсъждана в рамките на 12 работни срещи през трите години на проекта и получи обратна връзка, препоръки и корекции от участниците в срещите. Работните срещи включваха представители на всички институции, които се събраха за първи за първи път в периода януари – март 2020 г. Тези препоръки бяха взети под внимание и въпросниците за набиране на данни бяха редактирани и усъвършенствани в рамките на препоръките, преди да бъдат пуснати за събиране на данни за 2020 г. и 2021 г.

Системата за наблюдение включва въпросници, които се конкретни и специфични и отчитат работата на всяка една институция по проблема домашно насилие. В тях са включени въпроси за приложение на нормативната база относно домашното насилие в съответната институция в данни за съответната година. От една страна това е специфичното законодателство – Закона за защита от домашното насилие и неговия правилник, но от друга страна е относно други закони и подзаконовни нормативни актове, с които работи съответната институция относно домашното насилие, като Наказателен кодекс, Закона за МВР, Закона за социалните услуги, Закон за закрила на детето и т.н.

Като водеща част от наблюдението на политиката относно превенция и защита от домашно насилие в мониториращата система сме включили отчетите на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие за 2020 и 2021 г. Съответно според разпоредбите на Закона за защита от домашно насилие създаването на Националната програма за всяка една година се инициира със заповед на министъра на вътрешните работи. Програмата се съставя с приноса на всички институции и неправителствени организации и е в съответствие с приоритетите на страната и поетите ангажиментите към международни актове. Изпълнението на програмата се проследява от Министерство на вътрешните работи и там се изготвя и отчета на програмата.

За целите на настоящият доклад екипа на проекта изпрати запитване към Министерство на вътрешните работи, за да бъде предоставен копие от доклад за изпълнение на Националните програми за превенция и защита от домашно насилие за 2020 и 2021 година. Бе предоставен само доклада за 2021 година и само той ще бъде включен в мониторинговия доклад.

Четири административни области, които бяха включени в проекта и съответно в мониторинга на политиките относно домашно насилие са София град, Сливен, Смолян и Силистра. Тези административни области обхващат различна по размер територия, разположени са в специфични региони на страната, имат различно население и различна история на политиките относно домашното насилие. Тази специфика прави картината много пъстра относно домашното насилие и действията на службите и институциите при случаи на домашно насилие. Важно е да отбележим, че мониторинга бе насочен към действията на институциите при случило се вече домашно насилие, т.н фокусът беше интервенцията тоест съответно вторичната и третичната превенция. В настоящият доклад не са застъпени действията по първична превенция. Тази дейност е засегната само в отчетния доклад на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие за 2021 година.

Основен партньор при провеждане на работните срещи за наблюдение по време на трите години на проекта бяха областните администрации на областите Сливен, Силистра и Смолян. Тези три години бяха период на непрекъснати политически промени и пандемия. Съответно областните управители на всяка една от трите области се смениха два пъти, но ангажираността с проблема беше постоянна. На всяка една от срещите присъства областен управител или негов заместник, представител на екипа на областната администрация, който е ангажиран със социалната политика и експерта за връзки с обществеността.

През 2020 и 2021 година на територията и на тези четирите области бяха убити при домашно насилие жени и деца. Други пострадаха тежко.

Убийство в Устово – жена наръга приятеля си с кухненски нож, била е жертва на домашно насилие, 12 юни 2021 г -

<https://otzvuk.bg/ubijstvo-v-ustovo-zhena-naraga-priyatelya-si-s-kuhnenski-nozh/>

Жена убита от мъжа си в София, февруари 2020

<https://nova.bg/news/view/2020/02/25/279090/%D1%83%D0%B1%D0%B8%D1%85%D0%B0-%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%B2-%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/>

Жена е била убита в столичния кв. "Бояна", юли 2021 -

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2021/07/13/4232328_jena_e_bila_ubita_v_stolichniia_kv_boiana

<https://www.focus-news.net/novini/regioni/Tezhuk-sluchai-na-domashno-nasilie-razsledvat-v-Silistra-1461128>

Всеки един от случаите е можело да бъде избегнат. Как е можело да се случи това ? Отговорът на този въпрос може да бъде намерен след внимателно вглеждане в местните политики при домашно насилие и тяхното приложение, във всяка община и всяко населено място. Само добре организиран и координиран местен отговор на домашното насилие може да брани човешките животи, да възпира извършителите към бъдещи действия и да помага на пострадалите лица, да възвърнат възможностите си да живеят в безопасност и благополучие.

Област Силистра

Населението на област Силистра наброява 97 770 души. Това е една от малко населените области на страната, която е със значително намаляване за последните десет години. Областта административно се дели на седем общини – Силистра, Тутракан, Главиница, Кайнарджа, Ситово, Алфатар, Дулово. Обслужва се от три полицейски управления – Силистра, Дулово и Тутракан, както и от три Дирекции „Социално подпомагане“ с съответно с изнесени работни места – ДСП Тутракан за общините Тутракан и Главиница, ДСП Дулово за Дулово и ДСП Силистра за общините Силистра, Кайнарджа, Ситово и Алфатар. Районите съдилища има в Силистра, Тутракан и Дулово, а Районна прокуратура в Силистра работи с ТО в Тутракан и Дулово. Специализираните социалните услуги в подкрепа на жертви на домашно насилие са:

- Кризисен център за жени и деца, управляван от женско сдружение „Екатерина Каравелова“ гр. Силистра, държавна делегирана дейност на община Силистра
- Кризисен център за деца, преживели насилие в гр. Алфатар, управляван от община Алфатар
- Защитено жилище „Резилианс“ в гр. Силистра. управляван от женско сдружение „Екатерина Каравелова“ гр. Силистра, проектна дейност на организацията
- Център за консултиране и превенция срещу домашно насилие, с програма за извършители на домашно насилие, управляван от женско сдружение „Екатерина Каравелова“, проектна дейност на организацията, с подкрепата на Министерство на правосъдието
- Центровете за обществена подкрепа, държавно делегирани дейности на общините Дулово, Тутракан и Силистра.

Цялата мрежа за подкрепа на жертви на домашно насилие е изградена и развита от екипа на Сдружение „Екатерина Каравелова“. Неправителствената организация е добре разпозната в областта и е основния партньор на институциите при всеки случаи на домашно насилие. По време на срещите за мониторинг, при събирането на данните, по време на обученията участниците илюстрираха работа си през примери, които основно се споменаваха партньорската работа с организацията. Програмата на организацията за правна помощ е много популярна и от нея се ползват значителен брой жертви на домашно насилие. Нейното

функциониране прави възможно това да има добре написани сезиращи молби по ЗЗДН и делата да не бъдат прекратявани поради неотстранени нередности. За трите съдебни района няма нито една молба прекратена поради неотстранени нередности за 2021 г. Благодарение на ефективната работа на тази програма значителен процент от жертвите на домашно насилие успяват да депозират молби за безплатна правна помощ и да получат такава в хода на делото по ЗЗДН. Също услугата за работа с извършители на домашно насилие е от огромно значение. Благодарение на нейното съществуване районите съдилища постановяват мярката по чл. 5 ал.1 т.5 от Закона за защита от домашно насилие. В тази програма постъпват извършители от цялата административна област Силистра.

Институциите в област Силистра се включваха активно по време на срещите за мониторинг и събиране на данни. Полицията, съдилищата, районната прокуратура, общините и социалните услуги изпращаха свои представители, които се включиха в дискусиата. Съответно от въпросниците за събиране на данни се вижда, че информацията е надлежно попълвана. Самите срещи за мониторинг бяха широко отразявани в медиите и публичното пространство, което идва да покаже, че темата е важна, че медиите и обществеността в административна област Силистра и съответно имат практика да я следят.

<https://www.portal-silistra.eu/news/11006>

<https://bnr.bg/horizont/post/101638585/v-silistrenska-oblast-signalite-za-domashno-nasilie-sa-malko>

Районен съд

Относно работата на районите съдилища в област Силистра . И трите районни съдилища в Силистра, Тутракан и Дулово попълваха въпросниците и подаваха данни за системата за наблюдение и през двете наблюдавани години – 2020 и 2021 г. От подадените от тях данни отчетливо се виждат позитивни тенденции – в незабавните и постоянни защити се постановява най-важната защитна мярка – извършителя да не доближава жертвата (т.3 на чл. 5 ЗЗДН) и в много значителен процент – над 50 % от сезиращите молби е постановена мярката извършителят е изпратен на програма за справяне с агресията и гнева. От подадените жалби е видно, че съдилищата не третират делата по ЗЗДН по общия ред на ГПК и не приканват страните към спогодба. Това е изключително важно , защото показва, че съдебните състави в тези три райони съдилища са наясно, че спогодбата и медиацията при домашно насилие са недопустими и не прилагат общия ред, практика която се случва на други места в страната. В тези три съдилища няма и нито едно дело прекратено поради отстранени нередности, друга порочна практика, която ощетява жертвите на домашно насилие в други региони на страната. От подадените данни се вижда, че продължава практиката, която е наложена от същността на самото домашно насилие, дела да се прекратяват след оттегляне на жалбата от молителя. За РС Силистра това са една трета от делата, но за РС Тутракан и РС Дулово това са половината. Тези данни налага изводи, че възможността за оттегляне на жалбата, става повод жертвите да бъдат подлагани на натиск и да се отказват от възможността за защита, поради собствената си амбивалентност по отношение на извършителя. По-лесния достъпност до услуги и по-широкото известяване за тяхното съществуване може да спомогне жертвите на домашно насилие да получават

навременна психологическа помощ, да удържат натиска за прекратяване и да обезпечават себе си и децата си с мерки за защита по Закона за защита от домашно насилие.

Данните на районната прокуратура Силистра за 2020 и 2021 година показват ниско и намаляващо ниво на досъдебни производства и преписки по съставите променени или въведени в НК през 2019 година относно домашното насилие. Това е необичайна статистика, тъй като в страната тенденцията е обратната през 2020 и 2021 година. Посочените производства, касаещи домашно насилие са само по чл. 296 за неизпълнение на мерки по Закона за защита от домашно насилие. Общо са 6 прокурорски актове внесени в съда и съответно 5 присъди по този член.

Общини

Седемте общини на област Силистра участваха частично в системата за наблюдение. По време на работните срещи участваха представители на община Силистра, община Ситово, община Алфатар и община Дулово. В попълването на въпросниците за 2020 г участваха общините Силистра, Кайнарджа и Алфатар, а за 2021 година – Силистра, Тутракан и Ситово.

От попълнените въпросници става ясно, че общините нямат политика за подкрепа на жертвите на домашно насилие отвъд управлението или делегирането на социални услуги, така както е разписано в Закона за социалните услуги.

Нито една от общините не посочва да има политика за предоставяне на общинско жилище на жертви на домашно насилие, с цел прекратяване на насилието и постигане на безопасност и сигурност. Община Кайнарджа посочва в отговора на този въпрос, че са успявали да обезпечат клиентка с жилище, но това е в резултат на активна работа на общински служители и жилището е частно дарение.

В отговорите на въпросниците става ясно, че общините на този етап не предоставят общодостъпни социални услуги с насочване към специализирани, така както е разписано в Закона за социалните услуги. Насочването при случаи на домашно насилие е неофициално и е към полиция и ДСП.

Относно нуждата от услуги за домашно насилие в отговорите на общините се посочва, че на този етап два кризисни центъра за областта, които са достъпни за жителите на другите общини са достатъчни. Като препоръка е посочена само необходимостта от финансова устойчивост на консултативния център с програма за извършители в гр. Силистра, който към момента е проектна дейност и не е обезпечат през цялата година. В някои от въпросниците се посочва като проблем липсата на достатъчно добре обучени и квалифицирани кадри, които да обезпечават услугата ЦОП при случаи на домашно насилие. Това е от изключително значение, защото в дългосрочен план работата по случаи за възстановяване винаги остава на местно ниво и е важно специалистите от Центровете за обществена подкрепа за имат специални умения за работа с родители и деца, жертви на домашно насилие.

Дирекции „Социално подпомагане“

И трите дирекции „Социално подпомагане“ на територията на областта са попълнили въпросници и през двете години на събиране на данни. Тези данни от дирекциите социално

подпомагане показват, че все още в структурите на Агенцията за социално подпомагане няма система за събиране на данни за случаи на домашно насилие. Това касае както отделите „Закрила на детето“, така и другите отдели на дирекциите „социално подпомагане“, където по силата на ежедневната практика попадат случаи на домашно насилие. От участието в работните срещи и от попълнените въпросници се вижда, че Дирекциите „Социално подпомагане“ все още не изпълняват правните норми на правилника за приложение на Закона за защита от домашно насилие и нямат създадени регистри за случаите на постановени мерки по чл. 5 ал. 1 т.4 и т.6 от Закона за защита от домашно насилие. Не се търси и защита от страна на дирекциите „Социално подпомагане“ на уязвимите жертви на домашно насилие предвидени в чл. 8 т.4 на Закона за защита от домашно насилие, а именно деца, хора с увреждания и хора с психични разстройства. От подадените данни се вижда, че за 2020 и 2021 година няма нито една сезираща молба за защита депозирана от директор на дирекция социално подпомагане в районен съд на територията на цялата област Силистра. Това показва, че въпреки активната обучителна дейност на територията на областта Закона за защита от домашно насилие остава непознат за структурите на АСП. Запитани за приложение на Координационния механизъм по чл. 36 г от Закона за закрила на детето, като форма на защита на деца жертви на домашно насилие, само дирекция „Социално подпомагане“ Силистра представя информация за неговото приложение и брой на случаи и срещи, при които той е прилаган през двете години. Съответно това са общо 15 случая. Другите две дирекции на територията на областта посочват, че не са го прилагали през годините 2020 и 2021 г.

Социални услуги

В проучването са участвали общо четири услуги. Това са Кризисните центрове в Силистра и Алфатар, Център за настаняване от семеен тип за деца в Тутракан и консултативен център за защита и превенция от домашно насилие в Силистра.

Прави впечатление, че попълнените въпросници от услугите с настаняване показват, че домашното насилие не винаги се упоменава като причина за настаняване. В хода на работа обаче се разкрива домашното насилие и симптомите при децата. Споделен ключов проблем е, че при самостоятелното настаняването на деца, дирекциите „Социално подпомагане“ на чиято територия остават родителите - извършители на домашно насилие (в т.ч. сексуално) не задължават родителите да ползват социални услуги, както и не предприемат към тях действия по чл. 8 т.4 от ЗЗДН. За екипите на кризисните центрове остава неизвестно дали и как се работи с тези родители-извършители. В попълнените въпросници и по време на работните срещи бе споменато и като проблем, че екипите на КЦ не биват канени на срещите по координационен механизъм по чл. 36 г от ЗЗДет., макар че там се обсъжда работата по случаите на настанените при тях деца.

Полиция

Общият брой на сигналите на ЕЕН 112 за домашно насилие за 2021 година са 326 за ОДМВР Силистра. Като общ брой подадени сигнали в РУ на МВР в областта според въпросниците са 213 за периода 1 януари 2021 – 30 март 2022 г. При представяне на отговорите на въпросниците представител на партньорската организация Фондация „Общество и сигурност“ уточни, че в общия брой на сигналите има повторемост на лицата, които сигнализират полицията за един и същи случаи на домашно насилие, но за различни инциденти. Основният начин на подаване на

сигнали е по телефона – 181, при лично явяване – 29, а по пощата – 3. Общият брой на предупредителните протоколи по член 65 на ЗМВР е 288, като 151 са подписани при посещение на адрес, а останалите 113 при връчване на незабавна или постоянна защита. Важно е да се отбележи, че предупредителните протоколи са подписвани, както от извършители, така и от жертви при посещението на адрес и за това е по-висок техният брой. Това се наблюдава като практика и в други региони на страната и би било уместно да се проучи дали тази практика не е вторична виктимизация за жертвите на домашно насилие. Броят на задържаните лица във връзка с чл. 21 от Закона за защита от домашно насилие. За периода от 1/01/2021 до 31/03/2022 и за територията на ОД МВР Силистра са 13 бр. Съгласно предоставените данни по РУ от общо 5-ма задържани, 3 ма са в РУ Силистра, а 2-ма в РУ Дулово. Това са случаи на нарушаване на ограничителни заповеди по Закона за защита от домашно насилие, като нарушенията са по постановена т. 3 от чл. 5 от ЗЗДН, а именно недоближаване на жертвата. Обичайно такова нарушение трудно се установява и рядко се задържа извършителя, за да има такъв брой задържания означала, че или извършителят е бил на място при пристигане на патрулна полиция или има събрани доказателства и свидетели, които са потвърдили по безспорен начин нарушението. Въпреки тези данни виждаме една друга тенденция – общият брой на образувани досъдебни производства за нарушаване на заповед за защита са 5 бр, а досъдебните производства, приключили с отказ от образуване от страна на РП е едно. Това означала, че по-малко от половината нарушения на ограничителни заповеди по чл. 296 на НК са се стигнали до досъдебни производства.

От събраните данни за област Силистра се вижда, че работата относно случаи на домашно насилие основно преминава през местната неправителствена организация и управляваните от нея услуги.

Област Сливен

Населението в областта според последните данни е 172 690 души. Четири са общините в областта и съответно толкова са и районите полицейски управления. Областният град и неговата община наброяват 112 890 души, община Нова Загора е с 30 569 жители, община Котел е с 15 919 жители, а община Твърдица е с 13 312 жители. Три са районите съдилища като районен съд Сливен обслужва територията на община Твърдица. Районната прокуратура в Сливен е с Териториални отделения в Котел и в Нова Загора. Четири са дирекциите социално подпомагане в областта, като са отделни за всяка една от общините – Сливен, Котел, Твърдица и Нова Загора. Специализирани услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие в областта няма. Няма и Кризисен център по реда на Закона за закрила на детето, като мярка за закрила на деца, жертви на насилие. Единствената услуга, която може да настани при необходимост жена жертва на домашно насилие е услугата „Звено майка и бебе“, която се намира в Сливен има капацитет четири места и в нея могат да се настаняват жени, жертва на домашно насилие с деца до 3 години. Към Центъра за обществена подкрепа в Сливен има услуга спешен прием, в която могат да бъдат настанени самостоятелно деца жертви на домашно насилие. По изключение при необходимост може да бъдат настанени и деца с техните майки жертви на домашно насилие.

Възможна подкрепа жертвите на домашно насилие могат да получат в т.н. Центрове за обществена подкрепа, които за тази област са в Сливен и Нова Загора. На територията на областта има Бюро за безплатна правна помощ, което е изключително важно с оглед нуждата за правно представителство на жертвите на домашно насилие.

По време на събирането на данните от територията на областта участваха представители на почти всички институции. Представители на полицията присъстваха и на трите срещи, както и представители на три от четирите дирекции социално подпомагане. Участниците от другите институции се включваха в отделните срещи.

Дискусията около политиките относно домашното насилие и по време на трите работни срещи имаха две особено характерни теми. Едната е липсата на специализирани услуги за домашно насилие в област Сливен и втората тема – изключителния толеранс към домашното насилие сред обществеността в цялата област. Първата тема бе дискутирана като ключов проблем и той многократно бе поставян от представителите на полицията. Липсата на кризисен център от практическа гледна точка, прави невъзможна интервенцията в много на брой тежки случаи на домашно насилие, които се случват в толерантна среда. Особен фокус бе поставен на случаите в късните и малки часове на нощта, когато най-доброто би било жертвите на домашно насилие да бъдат настанени на сигурно място. В хода на тази подновена дискусия в срещата от 19 април 2022 година представителят на община Сливен увери, че спечеления проект за създаване на кризисен център е в ход, вече е обявена обществена поръчка за строителството и се очаква в обозримо бъдеще строителството да започне. Като дата за отваряне на социалната услуга бе посочена втората половина на 2023 г. Широка дискусия се разгърна и около предстоящото откриване на Кризисен център за жертви на домашно насилие в гр. Ямбол през месец юли 2020 година. Отстоянието на този Кризисен център на окол 27 километра от Сливен породило въпроси около възможностите за неговото ползване и настаняване на жертви на домашно насилие от Сливенска област.

Във връзка с другата основна тема за толерантността на обществеността към домашното насилие бе подчертана една много притеснителна статистика за 2021 година. Според официалната статистика на ЕЕН112 за 2021 г от цялата територия на Сливенска област са подадени 994 сигнала за домашно насилие. В същото време до сигнали в РУ на МВР са стигнали 327 сигнала, а общият брой на сезиращи молби за мерки за защита от трите районни съдилища в областта са едва 76. На фона на общия брой спешни обаждания за помощ имаме незначителен брой случаи стигнали до мерки за защита. Още по тревожна става статистиката, когато се установи, че на фона 994 сигнала – 76 сезиращи молби имаме 41 прекратени дела за мерки за защита. Оказва се, че една 31 жертви на домашно насилие са получили защита от съда на територията на областта за цялата 2021 година, при население от 172 690 жители и само 21 от тях са останали с постоянна защита. Детайлното вглеждане в статистиката на съда показва, че 50 процента от прекратените дела са поради оттегляне молбата на молителя, а 9 от делата са прекратени поради спирането на делото за шест месеца. Тези данни показват изключителен проблем с толерантността към домашното насилие. Огромно количество жертви на домашно насилие се разколебават от момента на обаждането на 112 до момента на посещение на РУ на МВР за писмен сигнал, още повече жертви „отпадат“ в търсенето на помощ от момента на спешното обаждане до момента на депозиране на сезираща молба в съда. Най-накрая онези които са имали смелостта да извървят пътя между институциите, дори да са получили незабавна защита, под натиска на извършителя (каквато е динамиката на домашното насилие) оттеглят молбата и се връщат в ситуацията на насилие.

Проблемът с толерантността към домашното насилие може да бъде разрешен само комплексно, но на приоритетно място е създаването на специализиран център за подкрепа на жертви на домашно насилие, който да предоставя така необходимата психологическа и социална подкрепа на жертвите на насилие, за да може всяка жертва потърсила помощ от институциите да знае, че не е сама и може да бъде придружена по пътя.

Разбира се проблемите на бедността, социалното изключване, ранното отпадане от училище, липсата на програми за промоция на психично здраве са ключовите аспекти на първичната превенция. Те са проблем на националната политика по превенция на домашното насилие, но отново намират своя илюстрация с тревожната картина на случаите на домашно насилие в област Сливен.

В събраните данни има много съществата информация представяща проблемите на подкрепата на жертвите на домашно насилие в област Сливен.

Районен съд

Заведените сезиращи молби по Закона за защита от домашно насилие в районите съдилища в Сливен, Котел и Нова Загора за 2020 година са 53, а за 2021 – 76. Прекратените за 2020 са 16 , а за 2021 г – 41.Причините за прекратяването – оттегляне молбата на молителя – за 2020 г -12 случая, а за 2021 – 19 случая. Висок е делът на случаите на прекратяване поради неотстранени нередности в сезиращата молба – по 7 случая и през двете години. Това е тревожна статистика и показва, че има необходимост за полагане на допълнителни усилия за подкрепа на пострадалите лица при изписване на молбите, но също така и за нужда от по-добра представяне на Бюрото за безплатна правна помощ, където жертвите на домашно насилие могат да получат юридическа помощ. Интересна тенденция е това, че през 2021 година има 9 спрени дела по ЗЗДН за срок от шест месеца. Тази нова практика на съда обичайно е свързана със случаи, при които в хода на процеса по ЗЗДН между първоначално постановената незабавна защита и заседанията, в които се прави преценка за постоянна такава, се инициира дело по семейния кодекс за развод или дело за определяне на родителски права. В тези случаи спряното дело по ЗЗДН обезпечават запазване на незабавната защита, уреждане на раздялата между жертва и извършител и след това прекратяване на делото по ЗЗДН в контекст на обезпечена трайна раздяла между жертва и извършител. Тази практика обаче носи риск за всички онези случаи, когато няма постановена мярка за недоближаване на жертвите по чл. 5 ал.1 т.3 от ЗЗДН и спирането на делото води до увеличаване на риска поради отлагане на възможността за произнасяне на съда за постоянна защита. В това отношение решение на този проблем вероятно ще бъде намерено с измененията по ЗЗДН приети от Министерски съвет през юли 2022 г, където се въвежда система за оценка на риска от страна на съда, и подобни спирания на делата ще могат да бъдат преценени ясно в контекста на риска за живота и здравето на жертвите на домашно насилие.

Специфична тенденция за работата на районите съдилища в област Сливен е, че те не постановяват мярката за работа с извършителя за справяне с агресията и гнева. По нито едно дело в нито един от съдилищата на област Сливен през годините 2020 и 2021 година не са постановени тези мерки. Това е силно притеснителна тенденция, защото след постановяване на мерките за недоближаване единствения начин за трайно прекратяване на домашното насилие

е работа с жертвите и извършителите в рамките на социални услуги. Факт е, че на територията на област Сливен няма специализирана услуга за работа с извършители по чл. 5 ал.1 т.5 от ЗЗДН. Такива обаче има на територията на област Стара Загора и на област Бургас. Разбира се изпращането от съда към тези услуги е свързано с допълнителни средства, които част от извършителите няма да имат и услугата ще бъде компрометирана. За някои от извършителите обаче изпращането на тези услуги, при техните финансови възможности, би било полезно и превъзпитавашо. В същото време социалните услуги – Център за обществена подкрепа в Сливен и Нова Загора по силата на Закона за закрила на детето и Закона за социалните услуги предоставят услуга за работа с родители на деца, жертви на насилие. Това означава работа, както с родителя жертва, така и с работа с родителя извършител. Въпрос на партньорства и срещи е договарянето за насочване от страна на съда към тези услуги, които би трябвало да работят с родители извършителя на домашно насилие, когато имат деца до 18 г. Това е местен финансов и човешки ресурс, които би трябвало да бъде ползван за работа с извършителите за промяна на агресивното поведение.

Районна прокуратура

Тенденцията в работата на районната прокуратура показва нарастване на преписките свързани с домашно насилие, както по отношения на нарушенията на заповеди за защита, така и по отношения на състави касаещи въведените промени от 2019 година. Общият брой на досъдебни производства и преписки по чл. 296 за 2020 г е 8, а за 2021 г е 46. Съответно внесените съдебни актове за 2020 г са 3, а за 2021 г са 23. Постановените присъди по тези актове са 3 за 2020, а за 2021 г са 22. Относно съставите по Наказателния кодекс най-високи нива остава преписките и досъдебните производства по – чл.131 ал.1 т.5а, съответно за двете години – 11 и 10 и по 144 а ал.1 – 9 за 2021 г.

	2020	2021
Брой прокурорски актове, внесени в съда:	3	23
По колко от тях е издадена присъда или решение?	3	22
Колко и какви наказания са наложени на извършителите?	2 глоби по 1000 лв. и 1 оправдателно решение	Наказанията са: глоба, пробация, условно наказание и ефективно наказание

ACF 41 „Активни срещу насилието над жени“

Брой прекратени досъдебни производства	2	17
Основания за отказ от образуване на наказателни производства. Моля пояснете	Липса на достатъчно данни за извършено престъпление	липса на данни за извършено престъпление - чл. 24 ал. 1 т. 1 от НПК

Брой досъдебни производства и преписки иницирани по промените от НК от 25.2.2019 г.

Чл. 116, ал. 1, т. 6а	ОП - Сливен	не е относимо за ОП - Сливен
Чл. 131, ал. 1, т. 5а Чл. 131, ал. 1, т. 5а За причиняване телесна повреда в условията на домашно насилие;	11	10
Чл. 142, ал. 1, т. 5а	ОП - Сливен	0
Чл. 142а, ал. 4	0	0
Чл. 142а, ал. 5	0	0
Чл. 142а, ал. 6	0	0
Чл. 143, ал. 3	0	0
Чл. 144, ал. 3 Ако деецът се е заканил с убийство или деянието е извършено от лице по чл. 142, ал. 2, точки 6 и 8, или е извършено в условията на домашно	3	0

насилие, наказанието е лишаване от свобода до шест години.		
Чл. 144а, ал.1 Който системно следи другото и това би могло да възбуди основателен страх за живота или здравето му, или за живота или здравето на негови близки, ако извършеното не съставлява по-тежко престъпление, се наказва с лишаване от свобода до една година или пробация.	0	9
Чл. 144а, ал. 3 Ако деянието е извършено в условията на домашно насилие, наказанието е лишаване от свобода до пет години.	4	1
Чл. 177	1	0
Чл. 190	0	0

На фона на 994 сигнала за домашно насилие на ЕЕН 112 за 2021 година, посочените данни, за преследване и санкциониране на извършителите на домашно насилие са незначителни

Общини

От четирите общини на област Сливен – Сливен, Твърдица, Котели Нова Загора само две общински администрации са отговоряли и са попълвали въпросника за събиране на данни за 2020 и 2021 година.

За 2020 година има попълнени данни, от които става ясно, че към двете общински администрации са се обръщали жертви на домашно насилие за помощ. За двете общини това са общо 4 случая, които са били насочени и консултирани за подаване на молба за защита по ЗЗДН. От попълнените въпросници става ясно, че двете общини нямат разписана политика за подкрепа на жертвите на домашно насилие, както и че няма допълнителна подкрепа за получаване на жилище за жертвите на домашно насилие.

Отговорите за 2021 година отново от двете общини Сливен и Нова Загора са по-различни. От община Сливен отговарят, че жертви на домашно насилие са се обръщали само към социалните услуги управлявани от община Сливен и те са им оказвали подкрепа. Отговорите на въпросника попълнени от община Нова Загора съдържат един отговор на всички въпроси и той е „неприложимо“. Единственият въпрос, на който има съдържателен отговор от община Нова

Загора е : Какви социални услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие на територията на общината са заявени за разкриване в Националната карта на социалните услуги, по смисъла на ЗСУ? И отговорът е: « Не са заложили такива услуги, при необходимост ще се използват услуги на ниво област»

Дирекции социално подпомагане

Четири дирекции „Социално подпомагане“ са участвали неравномерно в попълването на въпросниците. През 2021 година ДСП Твърдица, не е изпратила отговори. Относно въпросите свързани с изпълнение на ангажиментите на ДСП относно Закона за защита от домашно насилие се забелязва неточни отговори, които показват неразбиране на въпросите или объркване. Например на въпроса за поддържането на регистър за случаите на постановени мерки по чл. 5 ал. 1 т.4 и т.6 от Закона за защита от домашно насилие, ДСП Сливен отговаря относно Интегрирана информационна система на Агенция социално подпомагане за случаи по Закона за закрила на детето. На въпроса : В колко от регистрираните случаи на домашно насилие вашата ДСП е насочила лица, обект на насилие, към програми за възстановяване, в изпълнение на чл. 5, ал. 1, т. 6 от ЗЗДН? ДСП Сливен отговаря – 21 деца са насочени към социални услуги. В същото време районен съд Сливен е посочил, че е насочил един случай за 2021 година по мярката по чл. 5 ал.1 т.6 от Закона за защита от домашно насилие. Вероятно, насочването на деца от ДСП е по реда на Закона за закрила на детето, а не по реда на Закона за защита от домашно насилие като постановена мярка от съда. Останалите отговори показват, че в ДСП-тата на област Сливен не се познават и прилагат нормите на Закона за защита от домашно насилие. Дирекция «Социално подпомагане» посочва, че да 2021 година е свикала 17 срещи по Координационен механизъм при насилие при случаи на домашно насилие над деца. Посочва се, че при 10 деца е имало пряка и непосредствена заплаха за живота на децата. В същото време обаче няма нито една сезираща молба по силата на чл. 8 т.4 от Закона за защита от домашно насилие за постановяване на мерки за защита на деца. Това поражда въпроса какви мерки за закрила се предприемат за децата жертви на домашно насилие.? Дали след като не се иска извеждане на извършителя от жилището и изпращането му на програма за справяне с агресията, не се извеждат децата? Как е гарантирана безопасността и сигурността на тези 10 деца с опасност за живота? Само с мерки в семейна среда по Закона за закрила на детето ли са предприети и те в съответствие с оценения риск за живота ли са?

Прави впечатление, че на територията на Регионална дирекция «Социално подпомагане» има неяснота относно приложимата нормативна база при случаи на деца жертви на домашно насилие. Същият извод се налага и относно хората с увреждания и хората с психични разстройства. За нито едно лице или дете от тази територия не е поискана защита по реда на Закона за защита от домашно насилие за 2020 и 2021 година със сезираща молба на директор на дирекция „Социално подпомагане“.

Социални услуги

Въпросниците за събиране на данни са попълнени от два центъра за обществена подкрепа съответно в гр. Сливен и в гр. Нова Загора. И двата центъра са под управление на съответните общини. Попълнените въпросници са и за двете години. По едно дете жертва на домашно

насилие е насочено към ЦОП Нова Загора за 2020 и 2021 година с ясна заявка, че се касае за случай на домашно насилие. За ЦОП Сливен тези насочвания са 8 за 2020 и нито едно за 2021 година. С ясна заявка за работа с родители от ситуация на домашно насилие има само две насочвания за 2021 година към ЦОП Сливен. Интересни данни се получават от въпроса: В колко от работените във вашата социална услуга случаи сте оценили наличие на домашно насилие пред и над дете, без това да е основна заявка за работа? За 2020 година от ЦОП Сливен отговарят 50 деца, за 2021 година – 15 деца. От ЦОП Нова Загора отговарят с нула и за двете години. Отговорът на ЦОП Сливен е изключително илюстративен. Той е често срещан на територията на страната и показва, че в множество случаи домашното насилие не е оценено на ниво сигнал към ОЗД и се установява едва в хода на индивидуалната оценка в социалната услуга. Тук дисбаланс в данните обичайно се случва, поради факта, че в някои социални услуги има инвестиции и капацитет за оценка на домашното насилие и неговите травматични симптоми, а в други социални услуги няма такъв капацитет на персонала. Въведените стандарти за социалните услуги по Закона за социалните услуги през 2022 година вероятно ще доведат посредством изискваните надграждащи обучение и супервизия, до повишаване на знанията и уменията в екипите на социалните услуги за работа при случаи на домашно насилие.

Полиция

Подадените данни от полицията показват, че в РУ на МВР в областта са подадени 327 сигнала за домашно насилие. 77 от тях са били за 2020 година, а останалите за 2021 и първото тримесечие на 2022. Половината от сигналите са подадени при посещение на място в Районното полицейско управление. Две трети от другата половина са подадени по телефона, а една трета с електронна и хартиена поща. Общият брой на предупредителните протоколи е 286, като 247 от тях са съставени при сигнал. Общият брой на заповедите за защита възложените за проследяване от полицията е 60 бр. Сигналите за нарушение на ограничителни заповеди са 18, а задържаните лица при тези нарушения са 7. 11 са образуваните досъдебни производства и един отказ от образуване.

На фона на сигналите на ЕЕН112 – 994 имаме 60 заповеди за защита. Спрямо сигналите имаме 6 процента ограничителни заповеди и 25 процента предупредителни протоколи при посещение на сигнал. Това съотношение показва едно много ниско ниво на защита на жертвите на домашно насилие в област Сливен. Важно е да отбележим, че в този контекст няма и кризисен център, където могат да се обезопасят не обхванатите от съда и полицията пострадали лица.

Съвместната работа на институции в област Сливен по случаи на домашно насилие има широко поле за подобрене. Необходими за значителни усилия за създаване на услуги, за обучение на екипите на наличните социални услуги и на дирекциите социално подпомагане, на съдебните състави и на полицейските служители. По-доброто разбиране на домашното насилие неговата динамика симптоми биха дали възможност много повече жертви да бъдат подкрепени и насочени за ефективна и мултидисциплинарна грижа.

Основният проблем за не разпознаването и толеранса към домашното насилие обаче се нуждае от активна дейност по първична превенция и обучение на обществеността на всички нива.

Област Смолян

Област Смолян наброява 96 284 жители. Специфичното за тази административна област е, че има десет общини, които са разпръснати и отдалечени. ОДМВР Смолян има пет Райони полицейски управления, които обслужват областта. Като най-голяма територия с общо 86 населени места и областния град, община Смолян се обслужва от РУ на МВР Смолян. РУ на МВР Чепеларе обслужва общината и за курортни комплекс Пампорово. РУ на МВР Мадан е за територията на общините Мадан, Рудозем, Баните. РУ Девин за общините Девин, Доспат и Борино и РУ на МВР Златоград за общините Златоград и Неделино. Дирекциите Социално подпомагане са четири, като разпределението не съвпада напълно с територията на полицейските управления. ДСП Смолян покрива освен територията на общината и общините Чепеларе и Баните. Районите съдилища са пет в Смолян, Мадан, Златоград, Чепеларе и Девин. Специализирани услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие няма в цялата област. Няма кризисен център за жени и деца, жертви на домашно насилие, няма и кризисен център за деца по Закона за закрила на детето. Няма и консултативен център за домашно насилие като проектна дейност на неправителствена организация. По мнение на значителна част от представителите на институциите в областта отсъствието на услуги е една от ключовите причини жертвите на домашно насилие, да не могат да разчитат на спешна и последваща подкрепа при опит за прекратяване на домашното насилие. Съответно това има директна връзка със затаяването на домашното насилие.

Друг фактор, който оказва влияние да не се заявява проблема и да се търси помощ е отдалечеността на населените места, липсата на безплатна правна помощ и отсъствието изобщо на съдебен лекар в областта. Жертвите нямат много възможности да търсят помощ. Местните общности са по-затворени и домашното насилие е изключително затаен проблем, поради специфика на обществените нагласи към семейството в този регион.

По време на работните срещи за обсъждане на данните и политиката относно домашното насилие участваха представители на почти всички институции. Активно се включваха полицейските управления и областната дирекция на МВР. Прави впечатление, че личния състав е с дълъг професионален опит и има последователност и активност от страна на областния координатор за домашното насилие в ОД на МВР. Дирекциите социално подпомагане също се включваха в срещите за мониторинг, като лично директора на регионалната дирекция присъстваше в две от срещите, а представители на почти всички дирекции участваха по време и на трите срещи. На срещите за наблюдение на политиките присъстваха и представители на Районната прокуратура и районния съд, като активно се включваха районен съд Девин и районен съд Смолян. От социалните услуги, с които областта разполага присъстваха представители на Центровете за обществена подкрепа в Смолян, Девин, Златоград. За разлика от другите административни области в Смолян на срещите присъстваха и представители на адвокатската колегия.

Събирането на данни с въпросниците се оказа не толкова лесна задача. Не всички институции представиха данни.

В рамките на проекта бяха проведени три срещи за наблюдение на политиките относно домашното насилие на територията на област Смолян. Две от тях се проведоха присъствено, а едната онлайн с оглед ограниченията поради пандемията от Ковид 19. Двете присъствени срещи

бяха проведени с домакинството на областна администрация гр. Смолян и лично областните управители откриха срещата. В дискусиите с включиха и експертите на областна администрация.

Районен съд

При събирането на данни за 2020 година четири от петте районни съдилища са подали данни, като само РС Златоград не е попълнил въпросника. За 2021 година няма подадени данни от съдилищата в Мадан и Чепеларе. Поради това, картината на данните не е пълна. От четирите съдилища подали информация общия брой на образуваните производства по закона за защита от домашното насилие за 2020 г е 21 дела като 7 от тях са прекратени. При 6 от случаите исковата молба е изтеглена от молителя, а при седмия – са останали неотстранени нередности, поради които делото е прекратено. От тези 14 сезиращи молби има само четири незабавни защиты. От тях обаче само едната незабавна защита на районен съд Девин съдържа мярката за недоближаване на жертвата на извършителя. Останалите три незабавни защиты съдържат само мярката извършителя да се въздържа от насилие. Прави впечатление, че районен съд Смолян през цялата 2020 година е постановявал само мярката по чл. 5 ал. 1 т.1 и т.2 , а именно извършителя да се въздържа от насилие и да напусне съвместно обитаваното жилище, без да постановява останалите четири мерки по закон. Също прави впечатление и ниския брой на сезиращите молби в останалите съдилища – четири в Мадан и по една в Чепеларе и Девин.

Данни от трите съдилища (Смолян, Девин и Златоград) за 2021 година показват по-различна картина. Добре е да помним, че тя е непълна за областта, поради отсъствието на данни от РС Мадан и РС Чепеларе. Общият брой на заведени дела по ЗЗДН е 43 дела. 20 от тях са в РС Смолян, 13 в Златоград и 10 в Девин. Незабавните защиты са общо 19, но те се разпределени така – 2 от районен съд Смолян, 10 в РС Златоград и 7 в РС Девин. Постоянните защиты са 15 – 7 за РС Смолян, 7 РС Златоград и 4 РС Девин. Постановяваните мерки с двата вида защиты за трите съдилища са: по т.1 (да се въздържа от насилие) - 18 бр., по точка 2 на чл. 5 (да напусне съвместно обитаваното жилище) – 12 бр., по т.3 (извършителят да не доближава жертвата) – 19 бр., като 10 са на РС Златоград. Новост е, че има произнасяне по т.4 на чл. 5 – детето да живее при родителят, който не упражнява насилие – 1 случай в РС Смолян и отново в РС Смолян едно произнасяне по т.6 чл.5 – жертвата да бъде насочена към програма за възстановяване.

Броят на прекратените дела по ЗЗДН за трите районни съдилища е 17 , като причината при 12 случая е оттеглена молба на молителя. В останалите пет случая – 1 спогодба, две дела с неотстранени нередности и 2 дела са спрени за шест месеца срок.

Останалите данни подадени от съдилищата показват, че за двете години 2020 и 2021 година нямат нито един случай на сезираща молба за мерки за защита от директор на дирекция социално подпомагане в областта. Така на практика не се ползва правната възможност за защита на особено уязвимите групи лица и деца, жертви на домашно насилие предвидени в бл. 8 т.4 на ЗЗДН.

Имаме повишаване на молбите по чл. 8 т.2 от ЗЗДН, а именно търсене на защита от съда за пострадало лице, роднина по права линия, от страна на родители, братя и сестри, и пълнолетни деца. За 2020 г това са общо 1 случай, а за 2021 г са 12 случая. Това е важна позитивна тенденция за защита на уязвими лица, които не могат лично да постигнат като жертви до съда.

Несъотносителността към домашно насилие и ЗЗДН спогодба е прилагана само в РС Смолян, според попълнените въпросници, в четири случая през 2021 г.

Общо за работата на районните съдилища попълнили въпросниците прави впечатление, че почти 50 процента от сезиращите молби получават незабавна защита, но те са диспропорционално разпределени на територията на областта. Незабавните защиты за РС Златоград са 80 процента от подадените сезиращи молби, 75 процента са за РС Девин, а едва 10 процента от сезиращите молби по ЗЗДН са получили незабавна защита в районен съд Смолян.

Относно постановяваните мерки за защита, най-обезопасяващата мярка по т.3 чл. 5 ЗЗДН е постановена при 19 случая, като отново половината от тях са на РС Златоград. Така 80 процента от жертвите поискали защита от съда в Златоград са получили защита чрез мярка за не доближаване, за Смолян това са в 25 процента от случаите, а в Девин в 45 процента от случаите.

Прокуратура

Относно изпълнението на съдебни решения по закона за защита от домашно насилие и нарушения по смисъла на чл. 296 от НК. От Районна прокуратура Смолян с нейните ТО Чепеларе, Девин, Мадан, Златоград бе предоставена информация за две досъдебни производства и една преписка за 2020 г. Последвани от един внесен в съда обвинителен акт и едно осъдено лице с глоба от 200 лв. Има и един отказ от образуване на наказателно производство „тъй като от данните по преписката е установено, че лицето не е взело участие в хода на воденото гражданско дело; не е знаело, че постановените по същото решение и издадената във връзка с него заповед за защита от домашно насилие са влезли в сила; нито пък е установено по някакъв друг начин същият да е узнал съдържанието заповедта, че не следва да доближава жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдиш на съпругата си за срок от 3 месеца, считано от датата на решението на съда.“

За 2021 г. - Шест броя случаи на нарушения на ограничителни заповеди по смисъла на чл. 296 от НК, от които два броя преписки и четири бр. досъдебни производства за районна прокуратура Смолян. Един внесен обвинителен акт в районен съд на 24.11.2021 г. За 2021 година няма постановени съдебни актове, съответно няма постановени наказания . Две от четирите досъдебни производства са прекратени. Два са и отказаните за образуване на наказателни производства за нарушения по чл. 296 от НК за изпълнение на решения по закона за защита от домашно насилие. Така на практика се оказва, че няма санкционирани лица за изпълнение на Закона за защита от домашно насилие на територията на цялата област Смолян за цялата 2021 г.

Рязък спад бележат и актовете по други състави на Наказателния кодекс съотнесени към домашното насилие. От подадената информация за 2021 година няма нито един акт по нито един от съставите. Районна прокуратура Смолян подава следните данни за 2020 и 2021 г:

Брой досъдебни производства и преписки инициирани по промените от НК от 25.2.2019 г.

	2020	2021

ACF 41 „Активни срещу насилието над жени“

Брой досъдебни производства		4
Чл. 116, ал. 1, т. 6а	0	0
Чл. 131, ал. 1, т. 5а За причиняване телесна повреда в условията на домашно насилие;	12	0
Чл. 142, ал. 1, т. 5а	0	0
Чл. 142а, ал. 4	0	0
Чл. 142а, ал. 5	0	0
Чл. 142а, ал. 6	0	0
Чл. 143, ал. 3	0	0
Чл. 144, ал. 3 Ако деецът се е заканил с убийство или деянието е извършено от лице по чл. 142, ал. 2, точки б и 8, или е извършено в условията на домашно насилие, наказанието е лишаване от свобода до шест години.	29	0
Чл. 144а, ал. 1	0	0
Чл. 144а, ал. 3	0	0
Чл. 177	0	0
Чл. 190	0	0

Общини

Попълнени въпросници относно политиката при случаи на домашно насилие от страна на общинските администрации изпратиха общините Смолян, Неделино, Мадан, Златоград, Девин и Доспат. От отговорите става ясно, че по места няма развита практика жителите на общините да търсят помощ при домашно насилие от администрацията на общината или кмета респ. кметския

наместник. Единствено от община Девин отговор, че жертва на домашно насилие е потърсила помощ и съдействие от общината. Уточнено е, че от там е имало насочване и съвместна работа с останалите институции според нормативната база. Отново само община Девин разпознава ангажимента си като доставчик на социална услуга за подкрепа на жертви на домашно насилие и посочва в отговора, че общината е съдействала на други шест случая на домашно насилие чрез предоставяне на социална услуга в Център за обществена подкрепа.

Само община Златоград е упоменала, че има политика на приоритетно предоставяне на общински жилища за жертви на домашно насилие. На въпросът, в какви социални услуги жертвите на домашно насилие могат да получат подкрепа на територията на общината от две общини отговорът е в Център за обществена подкрепа (Девин и Доспат) , община Мадан отговаря, че това може да се случи в Център за социална рехабилитация и интеграция „Детелина“, а от община Златоград са изредили всички социални услуги в общината. Последният отговор буди любопитство, дали община Златоград е обучила всички социални услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие или става дума за неразбиране на поставения въпрос. Нито една община в т.ч и най-голямата община Смолян, не отговарят да имат идентифицирана нужда от разкриване на социална услуга за подкрепа на жертви на домашно насилие , нито на кризисен център, нито на консултативен.

Отговорите на последния въпрос поочертavat огромно разминаване между заявените нужди на институциите, които работят със случаи на домашно насилие – полиция, съд и районна прокуратура и разбирането на общините за нуждата от тези услуги.

Дирекции „Социално подпомагане“

Относно данни за 2020 г и четирите дирекции социално подпомагане са подали попълнени въпросници. За 2021 година дирекциите социално подпомагане – Смолян, Мадан и Златоград са попълнили въпросника, а ДСП Девин не е изпратил отговор. От попълнените въпросници се вижда, че екипите на дирекциите социално подпомагане са запознати с ангажиментите по Закона за защита от домашно насилие - Поддържа ли се във вашата ДСП информация в изпълнение на чл. 4, ал. 3, т. 3 от Правилника за прилагане на Закона за защита от домашно насилие /за изпълнение на наложените мерки по чл.5, ал.1, т.4 и 6 от ЗЗДН/? – отговорите от ДСП Златоград, Смолян и Мадан са - да – но няма вписани в тези регистри, защото няма постановени такива мерки от районен съд.

От подадената информация става ясно, че до момента нито една дирекция социално подпомагане не е предприела мерки в нито един случай чрез сезиране на районен съд за издаване на заповед за защита относно деца и лица, регламентирани в чл.8 т.4 от ЗЗДН. Също така според попълнените въпросници няма и нито един случай на дете, жертва или свидетел на домашно насилие, за което да е свикан Координационен механизъм по смисъла на чл. 36 г от Закона за закрила на детето.

От подадените данни се вижда, че дирекциите социално подпомагане в областта не са проследявали изпълнението на нито едно решение по Закона за защита от домашно насилие с мерки по чл. 5 ал. 1 т.4 и т.6.

Социални услуги

В област Смолян няма специализирани социални услуги за пострадали от домашно насилие.

От Центровете за обществена подкрепа информация е предоставена от услугите в Смолян, Рудозем и Златоград. От попълнените въпросници става ясно, че през двете години, които са обект на наблюдение 2020 и 2021 г, само в ЦОП Смолян са изпратени съответно седем и пет случая за работа при домашно насилие. Отново само Центъра за обществена подкрепа в Смолян е отговорил за работа по случаи, при които домашното насилие не е било повод за насочване, но по-късно е установено – един случай за 2020 г. Също така отново в тази социална услуга през 2020 година в три от случаите насочени за работа с проблем „родителски конфликт“, всъщност се е установило, че става дума за домашно насилие причина за отчуждението.

Така предоставени данни показват, че специализираната подготовка на социалните услуги за работа със случаи на домашно насилие е от изключително значение, за да може случаите правилно да бъдат оценявани и да бъдат прилагани необходимите уместни интервенции.

Например за 2021 година Детски център за застъпничество и подкрепа „Зона За Крила“ София управляван от Фондация „Асоциация Анимус“ е работил по случаи на домашно насилие от Смолян и Рудозем. Жертвите са избягали в София, за да се защитят и да получат помощ, тъй като не са разчитали на местните ресурси за разпознаване и работа при случаи на домашно насилие.

Полиция

Общият брой на подадените сигнали към РУ на МВР в областта са 188 за 2020 г и 186 за 2021 година. Общият брой заповеди за защита изпратени на РУ на МВР за проследяване са съответно за 2020 година – 20 и за 2021 година са 44. В тези данни се включат както незабавните защиты, така и постоянните защиты, които обхващат първите три мерки от чл. 5 ал. 1 от Закона за защита от домашно насилие. Общият брой на подписаните предупредителни протоколи по чл. 65 от Закона за МВР са 188 за 2020 година и 200 да 2021 година. Тук е важно да отбележим отново, че такива протоколи се подписват при посещение на адрес при сигнал, но също и при връчване на заповед за защита. Това е общият брой на тези протоколи. Задържаните лица за неизпълнение на заповед за защита са шестима за 2020 година и двама за 2021 година.

При добра организация на работата на полицията и активност от страна на областния координатор за домашното насилие на МВР имаме относително нисък брой на случаи, които стига до издаване на ограничителни заповеди и мерки за защита, след намеса на полицията и посещение на адрес по сигнал на ЕЕН 112 или в РУ на МВР. За 2021 година на ЕЕН 112 има 315 сигнала за домашно насилие на територията на цялата област, от тях обаче са заведени едва 44 сезиращи молби за мерки за защита по закона за защита от домашно насилие, а от тях едва 17 са получи незабавна защита. Три са смъртни случаи в Смолянско станали известни в публичното пространство за периода на проекта.

От събраните данни се вижда, че основен проблем в област Смолян остава затаяването на домашното насилие и липсата на ресурс за подкрепа на пострадалите лица от страна на социални и специализирани услуги в областта.

Няма услуга за извършители в областта и изобщо не се постановяват мерките по чл. 5 ал. 1 т.5 от Районите съдилища в областта.

Дирекциите социално подпомагане нямат данни за домашното насилие . Не се събират отделно в статистиката, както и нямат данни за случаите на чл. 8 т. 4 от ЗЗДН.

По време на всички срещи и дискусии има изразено желание да се работи по темата, но на практическо ниво няма активна дейност за промяна на ситуацията.

София град

Столицата на страната според последното преброяване има 1 274 290 жители. 24 районни администрации има Столична община. Девет са районите полицейски управления под ръководството на Столична дирекция на Министерство на вътрешните работи. Девет са и дирекциите социално подпомагане. На територията на града има няколко услуги, които могат да приемат жени, жертви на домашно насилие и деца - един кризисен център за жени и деца, пострадали от домашно насилие „Св. Петка“ (8 места). Един кризисен център за деца, жертви на различни форми на насилие (22 места) и един кризисен център на настаняване на деца жертви на трафик (10 места). За деца жертви на домашно насилие има спешно настаняване и три Спешни приема към Центрове за обществена подкрепа с общо 12 места. Социалната услуга Звено „Звено майка и бебе“ с приоритет превенция на изоставянето също може да подслони жени, жертви на насилие и техните деца, ако са под три годишна възраст. От края на 2022г Столична община разкрива и втори кризисен център за жени и деца пострадали от домашно насилие с 10 места.

Детски център за застъпничество и подкрепа „Зона За Крила“ е специализирана услуга за подкрепа на деца, жертви на насилие в т.ч и домашно насилие. Услугата предоставя социална, психологическа и юридическа подкрепа за деца, жертви на насилие и за техните родители в т.ч и за родителите извършители на домашно насилие. Специализираната услуга има утвърден модел на мултидисциплинарна работа с фокус потребностите на децата, свидетели и жертви на насилие. Съществуващите Центрове за обществена подкрепа, които са седем в столицата, също работят в подкрепа на деца, жертви на насилие и техните родители.

В София функционират и две специализирани услуги за извършители на домашно насилие, управлявани от неправителствени организации. Тези услуги не са напълно обезпечени и имат само частично държавно финансиране..

В този контекст на възможности за подкрепа на жертвите на домашно насилие се оказва, че прилагането на системата за мониторинг на политиките при домашно насилие в София град е голямо предизвикателство. Трите проведени срещи за създаване и прилагане на системата на мониторинг бяха слабо посетени от представители на

институциите. Последователно и активно участваха само представители на Столичната дирекция на МВР и на Национална полиция. Лично националния и областния координатор за домашното насилие на МВР участваха в срещите. Участваха и представители на Районите управления на МВР с най-засилено присъствие Пето, Осмо, Трето и Първо . Участие в срещите имаха и представители на дирекциите социално подпомагане , като се включиха шест от деветте дирекции. Присъстваха и представители на няколко социални услуги. Магистрати от градски съд и от окръжна прокуратура се включиха в първата среща за създаване на мониторинговата система. От районен съд и районна прокуратура нямаше участие в нито една от срещите. Столична община се включи активно в срещите със свои експерти.

Институциите ангажирани с проблемите на домашното насилие не попълваха въпросника или отговаряха само на определени части от него. Както и в другите три административни области и тук се оказа, че част от данните не се събират, въпреки че има изисквания за това в определени нормативни документи.

При попълването на въпросниците бяха събрани интересни и показателни данни.

Районен съд

Предоставената информация е частична и не съдържа отговори на всички въпроси. За 2020 година бе изпратен непълен въпросник с информация от Софийски районен съд. За 2021 година не бе попълнен въпросника от страна на Софийски районен съд. В писмен отговор екипът на проекта бе насочен да търси данни в годишния отчет на съда за 2021 година. Този отчет обаче не съдържа необходимата информация.

За 2020 година в СРС има 694 броя дела за мерки по Закона за защита от домашно насилие, като в 641 от тях пострадало лице е пълнолетен , в 186 дела – с пострадало лице е непълнолетен, при 12 бр. дела е – с малолетен. Прекратени са 212 дела по ЗЗДН, но СРС не събира данни за основанията за прекратяване.

Относно издадените заповеди и постановени мерки за 2020 година – незабавни защиты – 378 броя, като няма диференцирана статистика за мерките по тях. Постоянните защиты са 53 , като 19 съдържат т.1 на чл. 5 – извършителят да се въздържа от извършване на насилие, при десет има т.2 на чл. 5 – извършителят да напусне съвместно обитаваното жилище, а в 24 защиты – т.3 на чл.5 – извършителят да не доближава жертвата. Общият брой е повече от 53, тъй като в някои от заповедите е наложена повече от една мярка. СРС не може да предостави информация за наложените мерки по чл. 5 ал. 1 т.4,т.5, т.6, както и по чл. 5 ал. 2, защото се събира тези данни.

За 2021 година според годишния отчет на СРС има 703 разпределени дела по ЗЗДН. В годишния отчет не се съдържат данни по тези дела относно, за това дали пострадалите лица са – пълнолетни, непълнолетни или малолетни. В отчета отсъстват и данни за броя на прекратените дела по ЗЗДН, както и основанията за прекратяване.

В годишния отчет на Софийски районен съд за 2021 година не могат да бъдат намерени данни за вида на мерките постановени по делата по закона за защита от домашно насилие.

Софийски районен съд е отговорил в попълнение въпросник за 2020 година, че не събира данни по смисъла на чл.8 т.2,3,4 на Закона за защита от домашно насилие и съответно не може да предостави информация за това, кой е депозирал сезиращата молба за постановяване на заповед за защита. В годишния отчет на Софийски районен съд за 2021 година отново не се съдържа тази информация.

Екипът на Фондация „Асоциация Анимус“ се обърна към РС с нарочно писмо по реда на Закона за достъп до обществена информация. Предоставени бяха данни за делата по ЗЗДН за 2021 година. **703 са делата**, въз основа на подадени сезиращи молби за постановяване на мерки по ЗЗДН. От тях **280 бр.** дела са прекратени, което представлява **40%** от всички дела – от предоставената информация обаче отново не става ясно на какви основания те са прекратени, споменава се само, че едно дело е прекратено чрез спогодба по ГПК. Останалите **279 бр.** дела не са разпределени в по-подробна статистика, защото такава не се води в регистрите на СРС. Така не може да се направи анализ кои са точно причините тези дела да не бъдат завършени с окончателен съдебен акт, съдържащ постоянни мерки за защита. В допълнение **61 бр.** дела са приключили с отказ за издаване на заповед за незабавна защита. Тук отново няма статистика за причините за отказите. Ако се сбират прекратените дела и тези, на които им е постановен отказ, то процента от общия брой става **48%**.

За 2021 г. има **388 бр.** издадени заповеди за незабавна защита от РС София. Анализирайки официалната информация, става ясно че по **157 бр.** дела имат наложена мярката по **т.1 от чл.5, ал.1 ЗЗДН**, **50 бр.** дела имат мярка по **т.2 от чл.5, ал.1 ЗЗДН**, **181 бр.** дела са с мярка по **т.3 от чл.5, ал.1 ЗЗДН**. Има обаче неяснота колко дела от тези са с постановени повече от една мярка и как са комбинирани те. В допълнение СРС не данни за броя на постановените мерките по **т.4, т.5 и т.6 от чл.5, ал.1 ЗЗДН**, защото такава не се води. Тази ограниченост в данните затруднява анализа във връзка изпълнението на Закона за защита от домашно насилие. Липсата на достатъчно данни от делата пречи и да се направи анализ на взаимодействието с другите институции при изпълнението на постановените мерки.

Не може да се установи и как и дали действат мерките в тяхната съвкупност.

Съдебните решения относно издаване на заповед за постоянна защита за 2021 г. са **203 бр.** От тях **122 бр.** са приключили с издаване на ЗПЗ, а останалите **81 бр.** производства са приключили с отказ от страна на съда. Съпоставяйки броя на ЗПЗ спрямо издадените ЗНЗ, става ясно че **само 31 %** от молителите остават защитени с краен съдебен акт. Това може да се отчете като негативен извод относно възможностите за защита на пострадалите лица. В допълнение СРС не предоставя официална статистика за резултатите от приключилите дела с наложени мерки за постоянна защита по реда на **чл.5, ал.1, т.1 -**

т.6 от ЗЗДН. Тази липса на данни отново е пречка да бъдат изведени изводи до колко издадените ЗПЗ са ефективни и наистина защитават пострадалите лица.

Районна прокуратура

Данните за 2021 г. са взети от годишния отчет на СРП за 2021 г. Въпросници не бяха попълнени. Повишаване се отчита на регистрираните престъпления, извършени в „условията на домашно насилие“ – телесна повреда – 105 за 2021 г. към 79 за 2020 г. и закана за убийство – 9 за 2021 г. към 1 за 2020 г. Във връзка със заповед № РД-02-09/30.04.2018 г. на главния прокурор на Република България, с която е утвърдено Указание за организацията на работата на Прокуратурата на Република България по преписки и досъдебни производства, седем са образувани по съобщения за осъществено домашно насилие, за закана с убийство и за нарушена заповед за домашно насилие, за периода от 01.01.2021г. до 31.12.2021г. . В СРП са били заведени **общо 1 731 бр. преписки** и досъдебни производства с индекс „ДН“ и „Н“, като по **956 бр. е постановен отказ** от образуване на досъдебно производство, по 97 бр. е възложена проверка, 48 бр. преписки са на доклад при прокурор, 5 бр. са изпратени по компетентност. Образувани досъдебни производства са **186 бр.**, като общо 192 бр. са при разследващ орган. От образуваните досъдебни производства 113 бр. са прекратени, 58 бр. са спрени, а в **съда са внесени 41 бр.**, като **25 бр. са решени с обвинителен акт**, 10 бр. са решени със споразумение и 6 бр. с постановление за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание по реда на чл.78а Наказателния кодекс

От цитирания отчет не става ясно, колко точно са преписките и досъдебните производства по чл. 296 , а именно за нарушение и неизпълнение на ограничителна заповед по Закона за защита от домашно насилие. Както и колко акта за такова престъпление са внесени в съда и има ли присъди и какви.

По повод заповед № РД-04-861/02.12.2021 г. на административния ръководител на Софийска градска прокуратура , в Софийска районна прокуратура е извършена проверка, от страна на проверяващ екип от прокурори от Софийска градска прокуратура, на спрени и прекратени досъдебни производства в периода от 01.01.2021 г. до 30.11.2021 г. за престъпления за осъществено домашно насилие, за закана с убийство и за нарушена заповед за защита от домашно насилие. За резултатите от проверката е изготвен доклад, в който са дадени препоръки. Докладът е доведен до знанието на всички прокурори в Софийска районна прокуратура за сведение и съобразяване с препоръките на наблюдаващия екип. Отделно от това на наблюдаващите прокурори, на изрично посочените в доклада досъдебни производства, е обърнато внимание за недопускане в бъдеще на констатираните пропуски. За предприетите мерки и действия от страна на административното ръководство на СРП касателно отразеното в доклада писмено е уведомен административният ръководител на Софийска градска прокуратура.

Фондация „Асоциация Анимус“ отправи запитване по Закона за достъп до обществена информация от страна до Софийска районна прокуратура относно броя на случаите, за които прокуратурата е сезирана за неизпълнение на мярка по чл. 5 ал.1 т.5 от ЗЗДН. От получения отговор става ясно, че общо три са случаите за 2021 година и са сигнализирани само от един доставчик на услуга за извършители на домашно насилие. Поради отсъствието на информация от Софийски районен съд за броя на постановените решения по ЗЗДН, които съдържат мярката по чл. 5 ал. 1 т.5 е трудно да се разбере, какъв е общия брой на извършителите на домашно насилие изпратени на програма за справяне с агресията и гнева и след това какъв брой от тях не са се явили на програмата и респективно трябва да бъдат сигнализирани на прокуратура за престъпление по чл. 296 от НК. На този етап е видно, че не посетилите програмата, едва ли са само трима, толкова за колкото е сезирана РП.

Столична община

Столична община участва активно в срещите за събиране на данни относно работата по случаи на домашно насилие. Периодът на проекта съвпадна с активна дейност на общината за разкриване на услуги в подкрепа на жертви на домашно насилие. Освен наличните услуги през месец август 2022 г общината разкри като местна дейност от собствения си бюджет „Правна клиника – с приоритет жени и деца, пострадали от домашно насилие“ и планира в края на 2022 г да разкри втори Кризисен център за жени и деца, жертви на домашно насилие „Св. София“

В попълнените въпросници от администрацията на Столична община се посочва, че няма развита практика жертвите на домашно насилие да се обръщат към общинската администрация. Когато това се случва, те се насочват или директно към социалните услуги, специализирани за подкрепа на жертви на домашно насилие или към Дирекцията „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на пострадалото лице.

Настаняването в общински жилища се извършва по реда и условията на НАРЕДБА за реда и условията за управление и разпореждане с общински жилища на територията на Столична община, където няма преференциални условия за настаняване за жертви на домашно насилие.

От предоставената информация става ясно, че Столична община предоставя подкрепа на жертвите на домашно насилие чрез създадени или управлявани от общината специализирани услуги – Кризисни центрове, Центрове за обществена подкрепа, Спешни приеми и Звено „Майка и бебе“. Общината пилотно, като местна дейност, е стартирала услугата „Правна клиника – с приоритет жени и деца, пострадали от домашно насилие“, като необходимата консултативна услуга при домашно насилие.

От попълнените въпросници става ясно, че общината е предвидила още една специализирана услуга за разкриване до края на 2022 г – Кризисен център „Св. София“ с десет места за настаняване, както и планира разкриване като държавно делегирана дейност специализиран център за обществена подкрепа.

Дирекции „Социално подпомагане“

В рамките на срещите за обсъждане на мониторинговата система участваха шест дирекции социално подпомагане, като имаше представители, както на отдел „Закрила на детето, така и на Отдел „Хора с увреждания и индивидуална оценка“. Попълнени въпросници за 2020 г изпратиха ДСП Оборище, ДСП Лозенец и ДСП Връбница. За 2021 година само две дирекции изпратиха отговори на въпросниците – Сердика и Връбница. Така на практика сравними данни имаме само от ДСП Връбница за двете години.

От предоставена информация става ясно, че само ДСП Сердика поддържа регистри по смисъла на чл. 4, ал. 3, т. 3 от Правилника за прилагане на Закона за защита от домашно насилие (за изпълнение на наложените мерки по чл.5, ал.1, т.4 и 6 от ЗЗДН). Останалите дирекции не поддържат такива регистри, въпреки че Правилника за приложение на ЗЗДН, който вменява тази отговорност е в сила от 15 юни 2010 година. И за двете години, за общо отговорилите четири дирекции социално подпомагане, няма нито едно дело инициентирано от директор на дирекция по смисъла на чл. 8 т.4 от Закона за защита от домашно насилие за постановяване на мерки за защита за деца, лица с увреждания и лица с психични разстройства, жертви на домашно насилие. В същото време след запитване до Агенцията за социално подпомагане от страна на екипа на Фондация „Асоциация Анимус“ по Закона за достъп до обществена информация са предоставени данни, че на територията на цялата страна за 2020 г има 34 искиви молби по реда на чл. 8 т.4 от ЗЗДН, а за първата половина на 2021 г те са 19. Дали някоя от тези молби не е до Софийски районен съд от страна на някоя от деветте дирекции социално подпомагане няма данни.

В същото време от ДСП Оборище във въпросника за 2020 година са отговорили : *При всички регистрирани случаи на ДН в Д“СП“ е констатиран риск за детето.* Тук се поражда въпроса, дали във всички рискови случаи служителите на ОЗД са убедили родителя, които не упражнява насилие, да се обърне за защита към районен съд или пък при установения непосредствен риск, децата жертви на домашно насилие са извеждани от семейна среда с мярка за закрила по Закона за закрила на детето. Тъй като ДСП Оборище са отговорили, че през 2020 година нямат нито една сезираща молба за мерки за защита по чл. 8 т.4 от ЗЗДН до Районен съд

Въпросът : *В колко от случаите на домашно насилие, сигнализиращи в ДСП, има насочване към специализирани услуги за домашно насилие и в колко случаи пострадалите са насочени към услуги за деца и семейства?* е затруднил екипите, които са попълвали въпросниците. Видно от отговорите не се прави разлика между двата вида услуги и всички отговори са насочени само към услуги за деца и семейства.

На въпросът за свикване на Координационен механизъм при насилие по чл. 36 г от ЗЗДет при случаи на домашно насилие над дете, отново има неточни отговори . Те варират от „нито един“ до „при всички случаи“, а ОЗД Лозенец отговаря, че за цялата 2020 година има един случай на свикан Координационен механизъм при домашно насилие на дете.

Прави впечатление, че домашното насилие и силно negliжиран проблем за ДСП в столицата. Няма данни за изпълнение на Закона за защита от домашно насилие и не става ясно, как е осъществена грижа и закрила за деца, свидетели и жертви на домашно насилие, както и на пълнолетни лица с нужда от допълнителна защита предвидена в ч.л. 8 т. 4 от ЗЗДН.. Според предоставена информация от Агенцията за социално подпомагане през 2020 година на територията на страна има 425 отворени случая на деца, жертви на домашно насилие, а за първата половина на 2021 година те са били 289. **Колко от тези случаи са в София не стана ясно от прилагане на системата за мониторинг в деветте дирекции социално подпомагане . Как са защитени тези деца, отново не е ясно.**

Социални услуги

Само четири социални услуги са попълнили въпросници относно работа със случаи на домашно насилие. Две са социалните услуги с настаняване и това са Кризисен център „Св. Петка и ЦНСТДБУ "Детство". Другите две социални услуги са Център за обществена подкрепа „Бъдеще“ и Център за обществена подкрепа към КСУДС.

В Кризисен център „Св. Петка“ се настаняват деца свидетели и жертви на домашно насилие с техните майки. Насилието като причина за настаняване е упомената във всеки един случай. В същото време в ЦНСТДБУ "Детство" сред настанените през 2021 година деца с друга причина за настаняване има седем случая, при които е установено домашно насилие, но то не е била причина за настаняването.

Относно въпроса дали са предприети действия по отношение на родителя извършител на насилие става ясно, че спрямо родителите на настанените в Кризисен център „Св. Петка“ деца е предприето такова действие – в половината случаи са изпратени на социална услуга по Закона за закрила на детето. При ЦНСТДБУ "Детство" е предприето такова действие само спрямо родителите на две деца.

Тези данни сочат, че домашното насилие не винаги е разпознато и оценявано, както и че не винаги се стига до интервенции за прекратяване на насилието и за работа с родителите, ако те се попаднат в специализирани услуги за домашно насилие.

При самостоятелното настаняване на деца, жертви на домашно насилие в социални услуги, остава големия проблем с разпознаването на домашното насилие от ДСП по територия на извеждане на детето. Как тази дирекция обезопасява детето и достъпа на извършителя до него, как ангажира извършителя с програма за справяне с агресията

и гнева и как в дългосрочен план работи по реинтеграция или по поддържане на добра връзка на детето. с това семейство.

Двата Центъра за обществена подкрепа, попълнили въпросника, предоставят информация за консултативна и терапевтична работа с деца, жертви и свидетели на домашно насилие. ЦОП на КСУДС има пет и четири случая на деца жертви на домашно насилие съответно за 2020 и 2021 година, които са насочени с документ, в който се упоменава домашното насилие. За ЦОП Бъдеще тези случаи през двете години са по 11 деца. Относно родителите – ЦОП КСУДС дава следните данни за работа с родители : за 2020 г - извършители 0; жертви -12, а за 2021 година - извършители 9; жертви 23. За ЦОП Бъдеще – информацията е предоставена сумарно – 2020 г – 36 клиента, а за 2021 г – 6 клиента. Прави впечатление увеличението на случаите на родители от ситуация на домашно насилие, които са изпратени с документ упоменаващ насилието в ЦОП КСУДС и спад при тези в ЦОП Бъдеще.

Интерес буди отговора на следния въпрос: *В колко от работните във вашата социална услуга случаи през 2021 г. сте оценили наличие на домашно насилие пред и над дете, без това да е основна заявка за работа?*

ЦОП на КСУДС –2020 г – 4 случая, 2021 – 17 случая,

ЦОП Бъдеще – 2020 г – 5 случая, 2021 г - 34 случая.

На въпроса *В колко от случаите насочени като родителски конфликт или родителско отчуждение от Отдел „Закрила на детето“, сте установили симптоми от домашно насилие при децата в хода на оценката на потребностите?*

ЦОП КСУДС за 2020 г – 4 случая , 2021 г – 1 случай

ЦОП Бъдеще 2020 г - 8 случая, 2021г. – 7 случая

На въпросът отправен само за 201 година - *В колко от насочените с „Първоначална оценка на потребностите“ по Закона за социалните услуги случаи, сте установили домашно насилие с висок риск за детето?*

ЦОП на КСУДС - 0

ЦОП Бъдеще - 5

Предоставената информация от двата Центъра за обществена подкрепа от общо седем такива услуги в София навежда на интересни изводи. Отново се вижда, че домашното насилие не е разпознато от системата за Закрила на децата и случаите се изпращат на социални услуги без да има мерки предприети за прекратяване на насилието и гарантиране на безопасност и сигурност, преди да бъде включена социалната услуга.. Фрапантно е , че цели пет случая са изпратени с първоначална оценка на потребностите в ЦОП, а не е оценен риска и не е отворен случая за работа с дете в риск при случай на

домашно насилие. Този тип подценяване на домашното насилие води до допълнително отлагане на интервенцията и често пъти засилва риска.

Значителен е и броят на случаите изпратени по друг повод в ЦОП, за които се оказва, че има домашно насилие, което отново не е оценено от органа за закрила, не е гарантирана безопасност и сигурност и домашното насилие се установява едва в ЦОП. Това са цели **51 случая** в два от седем центъра за обществена подкрепа в София през 2021 година. Вероятно цифрата би набъбнала до **над 100 случая**, ако всички Центрове за обществена подкрепа бяха попълнили въпросника. **Над 100 случая на деца свидетели и жертви на домашно насилие пропуснати в оценката на случая в ОЗД е плашеща цифра.** Неизбежно се поражда въпроса, кое води до това?

Полиция

Данните на Столична дирекция на вътрешните работи са за периода 1 януари 2020 до 31 март 2022 година. Важно е уточнението, че до началото на 2021 година не се е събирала диференцирана статистика за случаите от сигнали за домашно насилие на територията на всяко едно полицейско управление. От 1 януари 2021 година се събират данни по полицейски управления за броя на сигналите, за начина им на получаване, за броя на предупредителни протоколи по чл. 65 от ЗМВР, брой на задържаните лица за нарушения на съдебно решение със заповед за защита по чл. 296 от НК, за броя на проследяваните съдебни решения, за броя на досъдебните производства с нарушена заповед и т.н.

Общият брой на сигнали на ЕЕН 112 само за 2021 година е 3896 .

Брой подадени сигнали за домашно насилие до районни полицейски управления на територията на София град за периода 1 януари 2020 – 31 март 2022 г - 1474*

01 РУ - СДВР - 35

02 РУ - СДВР - 246

03 РУ - СДВР - 310

04 РУ - СДВР - 96

05 РУ - СДВР - 91

06 РУ - СДВР - 158

07 РУ - СДВР - 68

08 РУ - СДВР - 29

09 РУ - СДВР - 8

Брой отправени предупреждения по чл. 65 от ЗМВР* - **1573**

01 РУ - СДВР - 42

02 РУ - СДВР - 65

03 РУ - СДВР - 200

04 РУ - СДВР - 105

05 РУ - СДВР - 115

06 РУ - СДВР - 182

07 РУ - СДВР - 68

08 РУ - СДВР - 64

09 РУ - СДВР - 56

**Данните, разбити по РУ, започват да се предоставят от 01/01/2021 г., като преди това се отбелязват само РУ в СДВР, в които има сериозно натрупване на подадените сигнали.*

Брой получени копия от заповеди по ЗЗДН, по които е възложено на полицията да упражнява контрол: Общо: **1 092 бр.**

Наложена мярка за принудително извеждане на насилника от дома по чл.5 ал.1 т.2: Общо: **192 бр.** Осъществено е извеждане на насилника от дома с участие на полиция : **10 случая.** Брой подадени сигнали за нарушаване на заповед за защита: 149 бр., от които 42 на територията на 09 РУ-СДВР, а 26 на територията на 05 РУ СДВР

Брой образувани досъдебни производства за нарушаване на заповед за защита: Общо: **166 бр.**, от които 39 в 09 РУ-СДВР, 23 в 08 РУ-СДВР и 20 в 05 РУ-СДВР

Брой досъдебни производства, приключили с отказ от образуване от страна на РП: Общо: **58 бр.**, от които 20 в 09 РУ-СДВР

Брой на задържаните лица във връзка с чл., 21 от Закона за защита от домашно насилие За периода и за територията на СДВР: **181 бр.** От които **103** на територията на 06 РУ-СДВР. Тази видима диспропорция има обяснение свързано с засилване на работата на 6 РУ МВР по проследяване на постановени мерки от съда по ЗЗДН след трагичен инцидент на убийство в условията на постановена ограничителна заповед с недоближаване през 2017 г.

От събраните данни в мониторинговата система се вижда, че единствено системата на МВР събира надлежно данни . На този етап те се събират според утвърдени вътрешни

разпоредби, но между началото и края на проекта се увеличи обема и разнообразието от данни. Например изключително важно и полезно и за София град да има данни по полицейски управления, това ще даде възможност за анализ, който да подпомогне планирането на работата и най-вече подобряване на знанията и уменията на служителите.

За всички останали институции данните са непълни и обобщението за добрите практики и трудностите са само на база на тези частични данни. За всички институции извън системата на МВР основната препоръка е именно надлежно събиране на данни за случаите на домашно насилие в достатъчно подробна и диференцирана статистика.

ИЗВОДИ ОТНОСНО СЪБРАНАТА ИНФОРМАЦИЯ ЧРЕЗ СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И МОНИТОРИНГ

Събраните данни показват добри практики на територията на област Силистра, където има добро взаимодействие между институциите, ефективна практика на районите съдилища и наличие на социални услуги ангажирани с подкрепа на жертви на домашно насилие.

Отделни добри практики има и на територията на София. Поради изключително големия брой на населението и недостига на служители в почти всички институции, ефективността на работата по случаи на домашно насилие зависи от редица субективни фактори или съвпадение на обстоятелства, повече отколкото от наличните възможности за подкрепа в нормативната база. Субективни фактори са:

- дали жертвана на домашно насилие е стигнала до специализирана услуга за домашно насилие – консултативен център или кризисен център за жертви на домашно насилие
- дали жертвата на домашно насилие е попаднала на компетентен адвокат, който познава Закона за защита от домашно насилие и това, че той е специален закон
- на територията на кое районно полицейско управление се е случил инцидента или се случва домашното насилие
- на територията на коя дирекция социално подпомагане е случая
- доколко е обучен личния лекар, от когото търси помощ и документ жертвата, за ангажимента си по Закона за защита от домашно насилие
- доколко съдебния състав, на когото е разпределена сезиращата молба, познава домашното насилие и може да оцени риска за живота, така че постанови незабавна защита

Отлика в позитивна посока на политиките на общините са община Силистра и Столична община, където има допълнителна политика по разкриване и обезпечаване на услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие. В Столична община има и допълнителна грижа за настаняване на децата, на жертвите на домашно насилие настанени в Кризисни центрове в детски градини.

Значително повече са слабостите и трудностите за обезпечаване защита, възстановяване и възмездие за жертвите на домашно насилие.

1. Ясно се виждат основни проблеми свързани с обезпечаване на безопасност и сигурност на пострадалите от домашно насилие – лица и деца

- Непознаване и неприлагане на нормативната база относно домашното насилие в значителна част от институциите. Най-видимо е това относно структурите на агенцията за социално подпомагане, където не се познава Закона за защита от домашно насилие и той не се прилага, за обезопасяване на специални групи лица, които имат допълнителна защита по смисъла на чл.8 т.4 от ЗЗДН
- Не разпознаване на домашното насилие – симптоми, поведения, последици. Неточно адресиране на случаи на домашно насилие, чрез объркването им с други проблеми и късна оценка на тези случаи едва в социалните услуги, което води до затлачване на случаи и висок риск за жертвите на домашно насилие
- Неизпълнение на ИНСТРУКЦИЯ № Из-2673 от 10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на МВР и на МТСП при защита от домашно насилие, в частта за сигнализиране на ДСП за посетени от полицията сигнали за домашно насилие над възрастни хора с увреждания
- Липса на Кризисни центрове в две от четирите административни области включени в проекта в Сливенка и Смолянска област. Това на практика не дава възможност за спешна защита на високорисковите случаи на домашно насилие.
- Не постановяване на мерките по Закона за защита от домашно насилие в тяхната съвкупност от страна на съдебните състави, така че да се гарантирана безопасност и сигурност на пострадалите лица. Някои районни съдилища или отделни съдебни състави постановяват само мярката по чл. 5 ал.1т.1 – въздържане от упражняване на насилие.
- Липсата на достъпна и безплатна правна помощ за пострадалите лица, така щото да няма прекратени производства за издаване на ограничителни заповеди, поради неотстранени нередности по делата. Особено значим проблем в област Сливен.
- Приканване към спогодба по смисъла на чл.229 от ГПК в дела по Закона за защита от домашно насилие, недопустима и неуместна при случаи на домашно насилие практика. Проблемът касае няколко районни съдилища и съдебни състави в областите София, Сливен и Смолян.

2. Недостатъчно ресурси за предоставяне на възможности за възстановяване на жертвите на домашно насилие

- Отсъствие на специализирани консултативни услуги за подкрепа на жертви на домашно насилие в Сливенска и Смолянска област
- Отсъствие на професионална подготовка и капацитет на екипите в Центровете за обществена подкрепа в четирите административно области да работят по дългосрочното възстановяване на жертвите на домашно насилие – лица и деца., както и да предоставят специализирана програма за родители извършители на домашно насилие.
- Отсъствие на политика на общинските администрации да подкрепят жертвите на домашно насилие чрез предоставяне на общински жилища
- Липса на услуги за работа с извършители на домашно насилие. Общо три са услугите, които бяха представени в рамките на проекта, като една е в област Силистра, а другите две са в София. В област Сливен и Смолян няма услуги. И трите налични услуги се предоставят от неправителствени организации, имат само частично финансиране по линия на проекти финансирани от програма на МП и работят частично през годината.

3. Отсъствие на възмездие за преживяното домашно насилие

- Събраните данни в рамките на проекта показват, че относително малък процент от сигнализираните до прокуратурата случаи свързани с домашно насилие и съответно последвалите досъдебни производства стигат до обвинителни актове. Още по-малък процент стигат до присъди. Особено илюстративна е статистиката в София.
В СРП са били заведени за 2021 г общо 1 731 бр. преписки и досъдебни производства с индекс „ДН“ и „Н“, а 25 бр. са решени с обвинителен акт
- Домашното насилие като такова не е криминализирано, само инциденти с тежка и средна телесна повреда могат да попаднат в наказателно производство респ. след постановяване на присъда , жертвите могат да търсят компенсация по съответния закон.

Относно системата за мониторинг:

Системата за мониторинг бе създадена на база на съществуващата нормативна база относно домашно насилие и целеше да проучи, как се прилага тя.

Общо дванадесетте работните срещи дадоха възможност да се разберат проблемите и трудностите за приложение на нормативната база през индивидуалния и субективен поглед на служителите от институциите, които имат ангажимент да прилагат законодателството в подкрепа на жертвите на домашно насилие. Представителите на

всяка една от институциите споделиха срещаните проблеми и трудности. Особено полезни в това отношение бяха и фокус групите с полицейски служители.

Създадените въпросници и събираната чрез тях информация дадоха възможност обективно и в конкретика да се съберат данни за изпълнението на законодателството относно домашното насилие. Именно чрез въпросниците се видяха и големите проблеми по приложението на нормативната база и както и широките възможности за подобряване на работата за подкрепа на жертвите на домашно насилие, както с така наличното законодателство, така и се очертаха нуждите от законодателни промени.

Трудностите при събиране на данните във въпросника обаче се оказа огромни. Повече от половината институции не попълниха въпросника. Това касае дирекции социално подпомагане, общини, социални услуги, прокуратура и съдилища. Макар, че първоначалната хартиена форма бе заменена с гугъл форма, нямаше значим позитивен ефект за събиране на данните.

Една от възможните причини е, че в самите институции не се събират данни за домашно насилие, въпреки, че има изисквания за това в някои от нормативните документи.

Друга възможна причина е negliжирането на домашното насилие като проблем и обществения толеранс към него в страната ни, които правят проблема невидим и подценяван.

Така че отново и за пореден път се очерта необходимостта от единна база данни по проблемите на домашното насилие, която видно трябва да бъде въведена със законодателна промяна.

Цялата събрана информация в рамките на мониторинговата система бе предоставена, като експертен опит, на работната група на Министерство на правосъдието за изработване на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие. Този законопроект бе приет от Министерски съвет през юли 2022 година и бе внесен в Народното събрание на 24 ноември 2022 г.

Създаването и разпространението на аналитичния доклад е по проект АСФ/41 „Активни срещу насилието над жени“, който се изпълнява в партньорство с фондация „Общество и сигурност“, с финансова подкрепа предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проект е да просвети и активизира гражданското общество срещу насилието над жени.

Цялата отговорност за съдържанието на доклада се носи от фондация „Асоциация Анимус“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Операторана Фонд Активни граждани България (activecitizensfund.bg).“

Аналитичен доклад
© Катя Кръстанова, автор

© Фондация Асоциация Анимус 2022

АСФ 41 "Активни срещу насилието над жени"